



**EURASIA
CENTER**

Eurázsia
Központ

Elemzések

**Az el nem kötelezettek mozgalmának jelentősége
a 21. században**

Klemensits Péter

EK/2025/9.



Eurázsia Központ

Elemzések

Kiadó:
Eurázsia Központ

Szerkesztő:
Dr. Horváth Levente

A kiadó elérhetősége:
1117 Budapest, Infopark sétány 1i
eurasiacenter@nje.hu
<https://eurasiacenter.hu/>

Kiadásért felelős személy:
Dr. Horváth Levente, igazgató

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a **Eurázsia Központ** álláspontjának.

EURÁZSIA KÖZPONT

Budapest 2025.





© Eurázsia Központ, Neumann János Egyetem

ISSN 2939-550X

AZ EL NEM KÖTELEZETTEK MOZGALMÁNAK JELENTŐSÉGE A 21. SZÁZADBAN

Klemensits Péter

Az elemzés célja, hogy megvilágítsa az El nem kötelezettek Mozgalmának (NAM) 21. századi jelentőségét és relevanciáját. A mozgalom fontos platformként szolgál a fejlődő országok számára jogaik érvényesítésére és a közös ügyekben való együttműködésre az olyan globális válságok közepette, mint az éghajlatváltozás, a gazdasági fejlődés és a közegészségügy. Az írás kiemeli a NAM legfontosabb alapelveit, köztük a szuverenitás tiszteletben tartását, a be nem avatkozást és a békés egymás mellett élést, amelyek hozzájárulnak a NAM hatékonyságához a méltányos megoldásokért való kiállásban és annak biztosításában, hogy a fejlődő országok hangja elsőbbséget élvezzen a nemzetközi vitákban. Összességében az El nem kötelezettek mozgalma még a 21. századi gyorsan változó globális környezetben is az egység és a kölcsönös tisztelet kulcsfontosságú képviselőjeként értelmezhető.

Kulcsszavak: *El nem kötelezettek mozgalma, Globális Dél, bandungi konferencia, nemzetközi kapcsolatok, multipolaritás*

Abstract

The analysis aims to shed light on the relevance and significance of the Non-Aligned Movement (NAM) in the 21st century. The movement serves as an important platform for developing countries to assert their rights and collaborate on common issues in the face of global crises such as climate change, economic development and public health. The paper highlights the NAM's key principles, including respect for sovereignty, non-interference and peaceful coexistence, which help the NAM effectively advocate for equitable solutions and ensure that the voice of developing countries is prioritized in international debates. Overall, the Non-Aligned Movement can be seen as an important representative of unity and mutual respect even in the rapidly changing global environment of the 21st century.

Keywords: *Non-Aligned Movement, Global South, Bandung conference, International relations, multipolarity*

Introduction

A hidegháború idején alakult El nem kötelezettek mozgalma (Non-Aligned Movement – NAM) olyan országok kormányközi egyeztetési fórumaként jött létre,

amelyek úgy döntöttek, hogy hivatalosan nem csatlakoznak az Egyesült Államok és a Szovjetunió által vezetett két domináns hatalmi blokk egyikéhez sem. Az 1950-es évek végére körvonalazódó NAM ma 120 tagországot számlál, amelyek – Fehéroroszország kivételével – mindegyike a Globális Délről származik. Annak ellenére, hogy a NAM a kétpólusú világ szülötte, a 21. században sem veszítette el létjogosultságát, amelyet a többpólusú világrend, a regionális konfliktusok, a fejlődő országok növekvő jelentősége és a nemzeti határokon átívelő globális kihívások jellemeznek. Az elemzés – a szervezet létrejöttében kulcsszerepet játszó bandungi konferencia 70. évfordulóján – az EI nem kötelezettek mozgalmának mai jelentőségét vizsgálja, az alapelveire, a nemzetközi kapcsolatokban betöltött szerepére és a kortárs globális problémák kezelésében rejlő lehetőségeire összpontosítva.

Az EI nem kötelezettek mozgalmának történelmi háttere

Az EI nem kötelezettek mozgalma [hivatalosan 1961-ben](#), a hidegháború csúcspontján jött létre, válaszul az Egyesült Államok és a Szovjetunió polarizáló befolyására.¹ Az olyan vezetők, mint Jawaharlal Nehru (India), Gamal Abdel Nasser (Egyiptom), Josip Broz Tito (Jugoszlávia), valamint Sukarno (Indonézia) nagy szerepet játszottak egy [olyan platform létrehozásában](#), amely lehetővé tette a nemzetek számára, hogy elkerüljék a hidegháború korszakát jellemző konfliktusokba és rivalizálásba való formális belesodródást.² A mozgalom elsősorban azokra az elvekre épült, amelyek a szuverenitás tiszteletben tartását, a be nem avatkozást és a békés egymás mellett élést hangsúlyozták.

Az 1970-es és 1980-as évek során a NAM [befolyásos szerepet játszott](#) a dekolonizáció mellett való kiállásban és a fejlődő országok érdekeinek előmozdításában a különböző nemzetközi fórumokon.³ A szervezet a Globális Dél hangadójává vált, lobbizott egy olyan új nemzetközi gazdasági rendért, amely a kereskedelem, a pénzügyek és a fejlődés terén fennálló rendszerszintű egyenlőtlenségeket kezeli.

Az EI nem kötelezettek mozgalmának [legfontosabb alapelvei](#)⁴

- Szuverenitás és területi integritás: A NAM hangsúlyozza annak fontosságát, hogy tiszteletben tartsák minden nemzet szuverenitását és területi integritását, különösen a kisebb és fejlődő nemzetekét, amelyek kiszolgáltatottak lehetnek a külső nyomásnak.
- Be nem avatkozás: Az országok belügyeibe való be nem avatkozás elve a mozgalom alapelve, amely elősegíti a nemzeti döntéshozatal autonómiáját.
- Békés egymás mellett élés: A NAM a viták katonai konfrontáció helyett párbeszéd és diplomácia útján történő megoldását szorgalmazza, kiemelve a béke fontosságát a nemzetközi kapcsolatokban.
- Leszerelés: A fegyverkezés csökkentését és a fegyveres konfliktusok mielőbbi békés megoldását támogatja.
- Gazdasági fejlődés: A NAM hangsúlyozza az igazságos gazdasági fejlődést, és a nemzetközi gazdasági vitákban a fejlődő országok igényeit és prioritásait képviseli.

A szervezet jelentősége a többpólusú világban

A hidegháború vége óta jelentősen eltolódott a globális hatalmi helyzet. A feltörekvő hatalmak – például Kína, India, Brazília és mások – felemelkedése egy többpólusúvá váló világot tűnik eredményezni, ezzel párhuzamosan az Amerikai Egyesült Államok fokozatosan veszíti el korábbi dominanciáját. Ez a bonyolult – számos esetben ellentmondásokkal tarkított – folyamat lehetővé teszi, hogy a NAM [továbbra is releváns](#) platform maradjon, hangot adva azoknak az országoknak, amelyek érdekeiket az egyre inkább versengő nemzetközi környezetben kívánják érvényesíteni.

A multilaterális tárgyalásokon – például a kereskedelem, az éghajlatváltozás vagy a biztonsági kérdések terén – a NAM kollektív alkupozíciót biztosít, amely felerősítheti a fejlődő országok üzeneteit.

Mivel számos kérdés aránytalanul nagy mértékben érinti a fejlődő országokat, a NAM olyan egyesítő testületként működik,⁵ amely a közös célokért száll síkra: 1. Az éghajlatváltozással kapcsolatos egységes álláspont: a NAM-országok gyakran az [éghajlatváltozás hatásainak](#) fő terhével szembesülnek, annak ellenére, hogy minimálisan járulnak hozzá a problémához.⁶ A mozgalom olyan méltányos éghajlat-politikákat tud szorgalmazni, amelyek figyelembe veszik a szegényebb nemzetek fejlesztési igényeit.⁷ 2. Globális egészségügyi egyenlőség: A közelmúltban lezajlott világjárvány (COVID-19) rávilágított az egészségügyi ellátáshoz való [hozzáférés egyenlőtlenségeire](#). A NAM platformot biztosíthat a vakcinák és az egészségügyi erőforrások méltányos elosztásának követeléséhez, biztosítva, hogy a szegényebb nemzetek megkapják a szükséges támogatást.

A növekvő geopolitikai feszültségek idején – például a közel-keleti, dél-kínai-tengeri és más konfliktusok⁸ – a NAM békés egymás mellett élés iránti elkötelezettsége a nagyhatalmi rivalizálással szemben szükséges ellenpólust kínál, hiszen a mozgalom a békés konfliktusmegoldást támogatja, és a katonai beavatkozások helyett a diplomáciai megoldásokat szorgalmazza.⁹ Ez különösen fontos egy olyan többpólusú világban, ahol a hatalmi dinamika gyakran vezet konfrontatív magatartáshoz. Habár a mozgalom platformot biztosít a fejlődő országok számára, hogy hangot adjanak aggodalmaiknak és érdekeikért kiálljanak a globális szinten, hatáskörét tekintve a NAM nem rendelkezik hivatalos szerződéssel vagy katonai szövetséggel, és más nemzetközi szervezetekhez hasonlóan nem rendelkezik központi hatósággal vagy állandó titkársággal. Ehelyett rendszeres csúcstalálkozók és miniszteri találkozók köré szerveződik, ahol a tagállamok együttműködnek és összehangolják stratégiáikat különböző globális kérdésekben, a leszereléstől a gazdasági fejlődésig.

A mozgalom [közvetítőként szolgálhat](#) regionális konfliktusokban, ahol a nagyhatalmaknak különböző érdekeik forognak kockán. Azáltal, hogy semleges platformként jelenik meg, elősegítheti a párbeszédet és előmozdíthatja a konfliktusban álló nemzetek közötti béketeremtő kezdeményezéseket.

A mozgalom egyesítheti a tagállamokat, hogy olyan leszerelési szerződések és [fegyverzetellenőrzés](#) mellett szálljanak síkra, amelyek megakadályozzák a nagyhatalmak közötti eszkalációt. A NAM-tagok sokszínűsége, amely különböző kultúrákat, vallásokat és politikai rendszereket foglal magában, gazdag párbeszédet tesz lehetővé, amely táplálja a kulturális cserét. Ez a kulturális diplomácia fokozza a megértést, és ellensúlyozhatja a szélsőségességet és az idegengyűlöletet. A NAM nem utolsósorban elősegíti a csereprogramokat, ösztöndíjakat és kezdeményezéseket, amelyek lehetővé teszik, hogy a különböző tagállamok fiataljai tanulhassanak egymástól.

A NAM kétségtelenül platformként szolgál a szuverenitás, az önrendelkezés és a be nem avatkozás elveinek érvényesítésére. A tagállamok közötti politikai szolidaritás erősítheti kollektív hangjukat a nemzetközi fórumokon, és biztosíthatja, hogy a számukra fontos kérdésekkel foglalkozzanak. Ennek jegyében a NAM közösen léphet fel a reformok érdekében az olyan intézményekben, mint az Egyesült Nemzetek Szervezete, ahol a kisebb nemzetek gyakran küzdenek azért, hogy hallathassák hangjukat.¹⁰

A kortárs globális kihívások kezelése

A klímaváltozást illetően megállapítható, hogy a globális környezetvédelmi politikák jövője nagymértékben függ a súlyos éghajlati hatásokkal szembesülő fejlődő országok véleményétől. A NAM akár a fenntartható fejlődés egyik legelkötelezettebb híve is lehet, melynek révén ösztönözheti a zöld [technológiákat és a fenntartható gyakorlatokat](#), amelyek lehetővé teszik a gazdasági növekedést a környezet megóvása mellett.

Azáltal, hogy a szervezet részt vesz a nemzetközi éghajlatváltozási megállapodásokban, szorgalmazhatja a fejlett nemzetek kötelezettségvállalásait és pénzügyi támogatását az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra és az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló stratégiákhoz.

A kereskedelmi egyensúlytalanságok szintén komoly problémák forrásai. A [kereskedelmi kérdések régóta](#) gyötrik a fejlődő országokat, gyakran kedvezőtlen feltételeknek téve ki őket. A NAM kiállhat a tisztességes kereskedelmi gyakorlatok mellett. Ez alapvetően a lobbizást takarja a globális kereskedelempolitikák olyan változásaiért, amelyek biztosítják a piacokhoz való méltányos hozzáférést, és kezelik a kereskedelmi megállapodások egyenlőtlenségeit. A helyi iparágak támogatása szintén fontos, vagyis mindazon kezdeményezések előnyben részesítése, melyek a globalizáció nyomásával szemben ígérenek megoldást.

Napjainkban látványos a technológiai és digitális szakadék. Egy egyre inkább digitálizálódó világban a technológiai hozzáférés terén mutatkozó egyenlőtlenségek jelentős kihívások elé állítják a fejlődő országokat. A [NAM segíthet áthidalni](#) ezt a szakadékot a technológiához való hozzáférés és a technológiaátadás előmozdításával, olyan politikák támogatása révén, amelyek ösztönzik a fejlett országokból a fejlődő országokba történő technológiatranszfert,

elősegítve ezzel az innovációt és a növekedést. A kiberbiztonság és a digitális kormányzás kezelésével, ami a digitális kormányzás következményeiről szóló vitákba való aktív bekapcsolódást feltételezi, a NAM biztosíthatja, hogy a fejlődő nemzetek érdekeit figyelembe vegyék a nemzetközi kibermegállapodásokban.

Az EI nem kötelezettek mozgalmának kihívásai

Bár az EI nem kötelezettek mozgalma (NAM) továbbra is jelentős szerepet tölt be a mai geopolitikában, jelentős kihívásokkal néz szembe, amelyek befolyásolhatják hatékonyságát. Problémák forrása pl. a [belső sokszínűség és az egység megteremtésének](#) nehézsége. Világos, hogy a NAM különböző politikai rendszerekkel, gazdasági érdekekkel és regionális prioritásokkal rendelkező országok sokféleségéből áll. Nem meglepően ez a sokféleség eltérő álláspontokhoz vezethet a kulcsfontosságú kérdésekben. Valójában a mozgalom tagjait a világbéke és a nemzetállami szuverenitás iránt kinyilvánított politikai elkötelezettségük köti össze.

A tagállamok között konszenzus elérése a kulcsfontosságú kérdésekben kihívást jelenthet, mivel az országok a nemzeti érdekeket a közös célokkal szemben előnyben részesíthetik. Ráadásul a kétoldalú kapcsolatok és a regionális szervezetek preferálásának növekvő tendenciája arra készíthet egyes tagokat, hogy ezeket a NAM többoldalú platformjával [szemben előnyben részesítsék](#), ami alááshatja a szervezet egységét.

Mivel a tapasztalatok szerint a nagyhatalmak könnyen érvényesítik befolyásukat a globális ügyekben, a NAM országai nyomást érezhetnek arra, hogy a domináns államokhoz igazodjanak, ami megnehezíti a mozgalom céljainak elérését.

A felemelkedő globális hatalmak gyakran folytatnak kétoldalú tárgyalásokat, ami arra csábítja a NAM-tagokat, hogy kizárólagos partnerséget kössenek ezekkel az államokkal, ami felhígíthatja a mozgalom befolyását.

A folyamatos geopolitikai rivalizálás (pl. az USA és Kína közötti feszültségek) kihívást jelentenek a NAM-tagok számára, mivel úgy kell eligazodniuk a bonyolult kapcsolatokban, hogy közben nem veszélyeztetik érdekeiket.¹¹

A globális kormányzásban szintén tapasztalhatók kihívások, hiszen a NAM hatékonyságát a nemzetközi fórumokon néha beárnyékolhatják a nagyobb hatalmak által dominált viták.

Az olyan globális szervezetek, mint az ENSZ befolyásolásának képessége kritikus fontosságú, a NAM azonban gyakran nehezen tudja érvényesíteni napirendjét ilyen környezetben.

Nem túlzás kijelenteni, hogy a globális vezető szerep fontossága a sürgető kérdések kezelésében ahhoz vezethet, hogy a tagállamok háttérbe szorulnak, különösen az erősebb szövetségesek által, akik nem igazodnak a NAM elveihez.

Konklúzió

A kihívások ellenére az EI nem kötelezettek mozgalmá továbbra is fontos szereplője a 21. századnak, amely platformot kínál a fejlődő országoknak jogaik érvényesítésére és a közös ügyekben való együttműködésre. Mivel a világ sokrétű válságokkal néz szembe, amelyek együttműködő megközelítést igényelnek – legyen szó az éghajlatváltozásról, a gazdasági fejlődésről vagy a közegészségügyről – a NAM továbbra is képes az országok közötti párbeszéd és kölcsönös támogatás előmozdítására. A szuverenitás, a be nem avatkozás és a békés egymás mellett élés alapelveinek újbóli hangsúlyozása hozzájárulhat az EI nem kötelezettek mozgalmának jelentőségének növeléséhez a gyorsan változó globális környezet összetett problémáinak kezelésében.

A NAM kollektív identitásának¹² ápolásával növelheti hatékonyságát a méltányos megoldásokért való kiállásban, biztosítva, hogy a fejlődő országok hangját nemcsak meghallják, hanem elsőbbséget is élvezzenek a nemzetközi vitákban. Mivel a Globális Dél egyre fontosabb helyet keres a globális kormányzási struktúrákban, a NAM-nak az egység és a kölcsönös tisztelet rendíthetetlen képviselőjeként betöltött szerepe kulcsfontosságú lehet egy olyan jövő kialakításában, amely figyelembe veszi a különböző nézőpontokat és elősegíti az együttműködést a közös célok megvalósítása érdekében.

Jegyzetek

¹ A NAM létrejöttéhez fontos előzményként szolgált a bandungi konferencia, ahol a tárgyalások a béke fenntartásának módjára, a harmadik világ szerepére a hidegháborúban, a tagállamok gazdasági fejlődésére és a dekolonizációra koncentráltak. Ezek kritikus kérdéseknek számítottak a hosszú gyarmati uralom időszakából éppen csak kilépő államok szemében, egyúttal tükrözték az ázsiai és afrikai vezetők aggodalmát amiatt, hogy a nyugati hatalmak továbbra is az őket érintő döntéseket hoztak velük való konzultáció nélkül.

² A tagságnak az a feltétele, hogy az ei nem kötelezettek mozgalmának államai nem lehetnek tagjai többoldalú katonai szövetségnek (például a NATO-nak), és nem köthetnek kétoldalú katonai megállapodást egyik „nagyhatalommal” sem.

³ Az 1970-es és 1980-as években a NAM olyan kampányokat támogatott, amelyek célja a globális kereskedelem és pénzügyek szerkezetátalakítása volt. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének reformja szintén fontos célja volt a NAM tagjainak ebben az időszakban, mivel azzal érveltek, hogy a legerősebb országok a saját céljaikra használják fel az ENSZ-t.

⁴ A bandungi elvek gyakorlása a NAM-tagság egyik követelménye.

⁵ Ugyanakkor persze azt is látni kell, hogy a NAM-tagság nem jár jogi kötelezettségvállalásokkal, vagyis az ei nem köteleződés a gyakorlatban nem azonos a semlegességgel.

⁶ A környezet védelme közös felelősség, amelyből kétségtelenül a fejlődő országoknak is részt kell vállalniuk. Ezzel együtt nekik is joguk van a fejlődéshez, vagyis, hogy elinduljanak azon az úton, amelyet a fejlett Észak államai már bejártak. A lényeg, hogy a fenntartható

fejlődésre minden ország igényt tarthat, ez azonban egyfajta limitált gazdasági fejlődést feltételez, a környezetvédelem mel szoros összhangban.

⁷ A 2015-ben Párizsban megrendezett COP21 konferencián a NAM-országok jelentős szerepet játszottak egy olyan jogilag kötelező érvényű megállapodás elérésében, amely elismeri a közös, de differenciált felelősség elvét. Ez az elv azt fogalmazza meg, hogy bár minden országnak lépéseket kell tennie az éghajlatváltozás kezelése érdekében, a fejlett országoknak nagyobb történelmi felelősségük és pénzügyi kapacitásuk van erre.

⁸ Pl. az Egyesült Államok és Kína fokozódó rivalizálása.

⁹ A NAM az elmúlt évtizedekben következetesen támogatta a palesztin nép jogait, és az izraeli-palesztin konfliktus igazságos és tartós megoldására szólított fel. A tagállamok kollektív módon kiálltak a palesztin államiság mellett, elítélték az illegális izraeli települések létrehozását, és a nemzetközi jog tiszteletben tartására szólítottak fel.

¹⁰ A nagyobb országoknak is vannak követeléseik pl. India is szeretne az ENSZ Biztonsági Tanácsának [állandó tagjává](#) válni.

¹¹ A NAM kudarcai között említhetők Puerto Rico vagy Nyugat-Szahara önrendelkezése elérésének eddigi sikertelenségét.

¹² Amelynek célja a reprezentatívabb globális kormányzási rendszer támogatása és a fejlődő országok hangjának erősítése a döntéshozatali folyamatokban.